

ÖĞRETMEN ADAYLARININ YAŞAM BOYU ÖĞRENMEYE YÖNELİK ALGILARI

Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Kılıç
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Bolu
cgdmklc@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye yönelik algılarını incelemektir. Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesinde beş farklı öğretmenlik branşında eğitim gören son sınıf öğrencileri araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme algılarının belirlenmesinde toplam ortalamalar ve standart sapmalar ile ölçekten alınabilecek minimum-maksimum ve ortanca puanlar ölçüt olarak alınmıştır. Verilerin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasında t testi; bölüm, ekonomik durum ve yaş değişkenlerine göre karşılaştırılmasında ise ANOVA testi ve Sheffe testi kullanılmıştır. Buna göre, öğretmen adayları yaşam boyu öğrenmenin gereğine ve önemine inanmaktadırlar. Ancak, mesleki, kişisel gelişim veya boş zaman değerlendirme gibi konularda öğrenme ihtiyacı hissetmemekte; öğrenmeye yönelik azim ve istek duymamaktadırlar.

Anahtar Sözcükler: Yaşam boyu öğrenme, yetişkin eğitimi, öğretmen eğitimi.

PRE-SERVICE TEACHERS' PERCEPTIONS TOWARDS LIFE LONG LEARNING

Abstract

The purpose of this study is to determine the perception level of the pre-service teachers concerning lifelong learning. The study group made up of Abant İzzet Baysal University and Kırıkkale University 4th grade students which are in five different teaching department. To determine pre-service teachers' perceptions towards lifelong learning, the overall averages, standard deviations, minimum-maximum and median of the scale scores is taken as a criterion. Comparison of the data according to gender t-test is used; comparison of the data according to department, economic status and age ANOVA and Sheffe tests were used. As a result of the research, it was concluded that pre-service teachers believe the importance and need of life long learning. On the other hand, pre-service teachers do not feel learning need about in areas such as professional and personel development and leisure; also they dont have desire to learn.

Key Words: Life long learning, adult education, teacher training.

GİRİŞ

Eğitimin tarihsel geçmişi incelendiğinde, eğitimden faydalanması beklenen hedef kitlenin çocuklar, gençler ve genç yetişkinler olduğu görülmektedir. Son dönemde bu bakış açısı değişmiş, yerini genç yaşlı herkes için eğitim faaliyetleri planlamaya bırakmıştır. Eğitim artık yaygın kaniyla bireylere meslek edindirmek yoluyla istihdam oluşturmak amacıyla sunulan bir hizmet olarak algılanmamakta; sosyal uyumu, aktif vatandaşlığı ve kişisel gelişimi sağlayan faaliyetler bütünü olarak görülmektedir(Zamaron,2013:120).

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü OECD'nin tanımına göre *yetişkin eğitimi*, zorunlu öğrenim çağının dışına çıkmış ve asıl uğraşısı artık okula gitmek olmayan kimselerin, hayatlarının herhangi bir bölümünde duyacakları öğrenme ihtiyacını veya ilgiyi tatmin etmek üzere özellikle düzenlenen faaliyetleri ya da programları kapsamaktadır(Lowe, 1985: 23). Yetişkin eğitiminden farklı olarak yaşamın beşikten mezara kadar tümünü kapsayan *yaşam boyu öğrenme* kavramı; yetişkin eğitimi, sürekli eğitim gibi kavramlarla birlikte kullanılmasının yanında formal eğitimin sınırları dışına çıkmakta ve informal eğitimi de içeren geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır(Coşkun ve Demirel, 2012). MEB tarafından hazırlanan Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji

Belgesindeki tanımıyla yaşam boyu öğrenme, “kişisel, toplumsal, sosyal ve istihdam ile ilişkili bir yaklaşımla bireyin, bilgi, beceri, ilgi ve yeterliliklerini geliştirmek amacıyla yaşamı boyunca katıldığı her türlü öğrenme etkinlikleri”dir(MEB, 2009). Yaşam boyu öğrenmenin bireye sağladığı faydanın yanında dünya ulusları için de dikkate değer anlamlar ifade etmektedir. Yaşam boyu öğrenme gelişmiş ülkeler için “aktif yurttaşlığı” hedeflemekte, bunun için yeni bilgi, beceri ve değerleri ifade ederken, dünyanın geri kalanı için halkın temel yaşam sorunlarını(geçim sorunu), temel eğitim sorunları(yüksek okumaz yazmazlık, düşük okullaşma oranı) ortadan kaldırmayı ifade etmektedir(Sayılan, 2005:106).

Son yıllarda bilimin ve teknolojinin hızla gelişmesiyle sosyal, kültürel, eğitsel ve ekonomik anlamda bireylerin yaşamlarında çok büyük değişikliklere yol açan yenilikler ortaya çıkmaktadır. Bu değişiklikler öyle bir hızla insan yaşamını şekillendirmektedir ki, insanların çocukluklarında öğrendikleri bilgiler yaşamlarının geri kalanında geçerli ve yararlı olmamaktadır(Akbaş ve Özdemir, 2002:156). Günümüzde önemli değişimlerin meydana gelme süresi bir insanın ömründen daha kısadır. Bundan dolayı sunulacak eğitim programları insanları değişen koşullara hazırlayabilecek “yaşam boyu sürecek” şekilde tasarlanmalıdır.

Günümüzde iş hayatının dinamikleri geçmiştekinden çok farklıdır. Hızla gelişen teknoloji, daha iş değiştirme oranlarındaki artış, endüstrideki yüksek beklentiler yetişkinleri kariyerleri boyunca öğrenmeye devam etmelerini gerektirmiştir(Markowitz ve Russell, 2006). Teknolojide ve toplumda yaşanan baş döndürücü gelişmelerden benzer şekilde eğitim dünyası da nasibini almaktadır. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, öğrenme-öğretme sürecinde uygulanmakta olan yeni yaklaşımlar ve yöntemler yaşam boyu öğrenme becerilerini öğretmenler için en önemli yeterlik alanı olarak görülmesine neden olmuştur. Knapper ve Cropley(2000)’e göre yaşam boyu öğrenen birey kendi öğrenmesini planlayan ve ölçen, öğrenmede etkili olan, gerektiğinde farklı disiplinlerden bilgileri bir araya getirebilen ve farklı durumlarda farklı öğrenme stratejilerini uygulayabilen bireydir(Akt; Coşkun ve Demirel, 2012:109). Bunun dışında yaşam boyu öğrenen birey, aynı zamanda öğrenmeye meraklı olan; yaşam boyu öğrenmenin önemine ve gereğine inanan; öğrenebileceği konusunda kendisine inancı olan; öğrenmekten zevk alan ve öğrenme sürecinde yaşanabilecek güçlüklerin üstesinden gelebilecek bir bireydir. Okullarda yaşam boyu öğrenme becerilerinin kazandırılması için öncelikle öğretmenlerin bu becerilere sahip olması ve öğrencilerine bu becerileri kazandırmaya yönelik uygulamalar yapabilmesi gerekmektedir(Selvi, 2011:68). Öğretmen ve öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliliklerine sahip olması, onlara yüklenen “toplumsal değişimi sağlamada aracı olma” rolünü etkili biçimde gerçekleştirmelerini sağlayacaktır(UNESCO, 1996).

Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenen bireyler olması için yaşam boyu öğrenme becerileri ile donatılmış olarak yetiştirilmeleri gerekmektedir. Fenwick(2001) 1990’lı yıllardan itibaren öğretmen eğitiminde etkili olan iki eğilimden bahsetmektedir. Bunlardan ilki, öğretmen adaylarının mesleki gelişim sürecinin yaşam boyu öğrenme kavramıyla genişletilmesi, diğeri de bireysel öğrenme yeteneklerinin toplum içindeki uygulamalarla kapsamlı hale getirilmesidir.

Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme becerilerine sahip olabilmesinde en önemli görev öğretmen yetiştiren üniversitelere düşmektedir. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinin 44.yılında 1-3 Mart 2009 tarihinde Ankara’da yapılan “Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakültelerinde Lisans ve Lisansüstü Eğitimin İrdelenmesi Çalıştay”nda(2009) öğretmen adaylarının yeterlilikleri “bilgi, beceri ve kişisel ve mesleki yeterlilikler” olmak üzere üç ana başlık altında sıralanmıştır(Ada ve Baysal, 2013:198). Bu başlıklar altında sıralanan yeterliliklerden birisi de “yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum geliştirebilme”dir. Yaşam boyu öğrenme bağlamında öğretmen eğitiminde kazandırılması gereken belki de en önemli beceri yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum sahibi olabilmektir. Öğrenmeye karşı olumlu tutum sahibi olan bireylerin yaşamlarının her döneminde öğrenmeye karşı heves, saygı ve istek duymaları muhtemeldir.

Knapper ve Cropley(2000)’e göre ise öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme becerilerine sahip bireyler olarak yetişmeleri için (1) öğrenci merkezli öğrenmeyi gerçekleştirmek; (2) öğrencileri hem formal eğitim süresince, hem de mezuniyetlerinden sonra kendi kendilerine öğrenmelerini sağlayacak davranış ve becerilere odaklayan öğretim ortamı sağlamak; (3)öğrenmenin, üniversitenin akademik olan ya da olmayan bir çok ortamda ve hatta toplumda, işyerinde ve ailede gerçekleştiğini kabul etmek gerekmektedir(akt; Coşkun ve Demirel, 2012: 109).

Türkiye’de öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme becerilerine odaklanan araştırma sayısı sınırlıdır. Şahin, Akbaşlı ve Yanpar Yelken(2010) tarafından geliştirilen “Yaşam Boyu Öğrenme İçin Anahtar Yeterlilikler Ölçeği” kullanılarak yapılan araştırma neticesinde, öğretmen adaylarının anadilde iletişim yeterliliklerinin yüksek, yabancı dilde iletişim yeteneklerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Gencel’in(2013) aynı ölçeği kullanarak eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerine yaptığı araştırma sonuçlarına göre; öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliliklerine yönelik algılarının cinsiyet, öğrenim görülen ana bilim dalı açısından anlamlı olarak farklı olduğu; öğretmen adaylarının kendilerini en yeterli hissettiği alanın anadilde iletişim, en yetersiz hissettiği alanın yabancı dilde iletişim ile sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yeterlilikler olduğu belirlenmiştir. Coşkun ve Demirel(2012) ise üniversite öğrencileri için “Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri” ölçeği geliştirmiş, bu ölçek kullanılarak yapılan araştırmanın sonucunda, üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin düşük olduğu; öğrencilerin öğrenme eğilimlerinin öğrenim gördükleri üniversite, sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Kara ve Kürüm(2007) tarafından sınıf öğretmeni adaylarının yaşam boyu öğrenme kavramına yükledikleri anlamı irdelemek amacıyla yapılan bir diğer çalışmada ise, sınıf öğretmeni adaylarının yaşam boyu öğrenmeyi bilginin hızla artması ve kişilerin yaşanan gelişmelere uyum sağlaması açısından önemli ve gerekli gördükleri, ancak kavramın anlamı ve kapsamı ile ilgili kimi yanlışlarının olduğu saptanmıştır. Bir başka araştırma, Selvi(2011) tarafından İngilizce öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerini belirlemek amacıyla 2007 yılında yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda İngilizce öğretmenlerinin yeterlilikleri “program yeterlilikleri, yaşam boyu öğrenme yeterlilikleri, sosyo-kültürel yeterlilikler ve duyuşsal yeterlilikler” olmak üzere dört grupta toplanmış, İngilizce öğretmenleri için yaşam boyu öğrenme yeterliliklerinin en önemli yeterlilik alanı olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak, Köksal ve Çöğmen(2013)’in Pamukkale Üniversitesi Eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adayları yaşam boyu öğrenme kavramının önemini takdir etseler de üniversitedeki öğrenmeyi destekleyici olanakları yetersiz bulmuşlardır.

Öğretmen adaylarının öğrenmeye ilişkin bakış açılarının ortaya çıkarılmasında yaşam boyu öğrenmeye dair algılarının belirlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenmeye ilişkin ilgi, tutum, beklenti ve yönelimlerinin bilinmesi ilgili programların geliştirilmesinde de yararlı olacaktır.

Alt amaçlar

1. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye bakış açıları ne düzeydedir?
2. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye yönelik algıları cinsiyete göre değişmekte midir?
3. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye yönelik algıları yaşlarına göre değişmekte midir?
3. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye yönelik algıları öğrenim gördükleri bölüme göre değişmekte midir?
4. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye yönelik algıları ekonomik durumlarına göre değişmekte midir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada mevcut durumu ortaya koymayı sağlayan tarama yöntemi(*betimsel yöntem*) kullanılmıştır. Tarama yöntemi, geçmişte ya da halen var olan bir durumu veya olayı var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır(Karasar, 2005: 77)

Örneklem

Araştırmanın çalışma grubu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümü 4. Sınıf öğrencileri 53 kişi(%24,9) ile, Kırıkkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümü 4. Sınıf öğrencileri 33 kişi(%15,5); Türkçe Öğretmenliği bölümü 4. Sınıf öğrencileri 57 kişi(%26,8); Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümü 4. Sınıf öğrencileri 39 kişi(%18,3) ve Beden Eğitimi Öğretmenliği bölümü 4. Sınıf öğrencileri 31 kişiden(%14,6) oluşmuştur. Çalışma grubu belirlenirken mümkün olduğunca farklı bölümlerdeki öğretmen adaylarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Anketlerin uygulanması sırasında cevaplamaya gönüllü olan öğrencilere anket dağıtılmıştır. Öğretmenlik mesleğine atılmalarına çok az bir süre kalmış olan öğrencilerin mesleki ve kişisel anlamda görüşlerinin daha fazla netleşmiş olabileceği düşüncesi ile araştırma son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

Araştırmanın evreni Kırıkkale Üniversitesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesinde beş farklı bölümün son sınıflarında okuyan toplam 318 öğrenciden oluşmaktadır. 213 kişiden oluşan araştırmanın örnekleminde çoğunluğu 155 kişi ile(%72,8) kız öğrenciler oluşturmaktadır. Erkek öğrencilerin oranı ise %27,2 (58 kişi)dir. Görüldüğü üzere farklı branşlarda da olsa öğretmenlik mesleği Türkiye’de hala kadınlar tarafından daha çok tercih edilen bir meslek olma özelliğini korumaktadır.

Araştırmaya katılan 4.sınıf öğrencilerin yaş dağılımlarına bakıldığında; çoğunluğu 22 yaşındaki(%37,1) öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla 23 yaşındaki öğrenciler(%24,9); 21 yaşındaki öğrenciler(%18,8); 24 yaşındaki öğrenciler(%10,8); 25 ve üzeri yaşta öğrenciler(%7) ve son olarak 20 yaşındaki öğrenciler(%0,9) takip etmektedir.

Öğrencilerin ekonomik durumları incelendiğinde; öğrencilerin çoğunluğunun ekonomik durumlarını “iyi” (%45,1) ve “orta” (%43,2) olarak nitelendirdiği görülmektedir. Ekonomik durumum “çok iyi” diyen öğrencilerin oranı %2,3 iken, ekonomik durumum “kötü”(%6,6) ve “çok kötü”(%2,8) diyen öğrenciler azınlıkta kalmaktadır. Bu verilere göre, Kırıkkale ve Bolu illerinde eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının çoğunluğunun ekonomik açıdan sıkıntı yaşamadığı görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmacı tarafından geliştirilen(2013) “Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Ölçeği” tasarlanırken ilk önce ilgili literatür taranmış ve 36 madde belirlenmiştir. Ölçme aracının güvenilirliğini belirlemek amacıyla 36 maddeden oluşan deneme ölçeği 30 kişilik bir ön gruba uygulanmış, elde edilen sonuçlara göre güvenilirliği düşürdüğü düşünülen 6 madde ölçekten çıkarılmıştır. 30 maddelik nihai ölçeğin Cronbach alpha katsayısı .81 bulunmuştur. Likert dereceleme türünde geliştirilen ankette; maddelere verilen yanıtlar “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “karasızım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek, yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum(8 madde), yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumsuz tutum(10 madde), öğrenme ihtiyacı(6 madde) ve öğrenme azmi(6 madde) boyutlarından oluşan toplam 30 madde içermektedir.

Verilerin Analizi

Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenmeye yönelik bakış açılarının belirlenmesinde toplam ortalamalar ve standart sapmalar ile ölçekten alınabilecek minimum-maksimum ve ortanca puanlar ölçüt olarak alınmıştır. “Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Ölçeği”nden alınan puanların cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasında t testi; bölüm, ekonomik durum ve yaş değişkenlerine göre karşılaştırılmasında ise ANOVA testi, var olan ilişkilerin hangi boyutlarda olduğunun saptanmasında ise Sheffe testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular, sırayla ilgili alt problemlere göre sunulmuş ve analiz sonuçlarına göre yorumlanmıştır.

Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenmeye Bakış Açıları

Tablo 1: Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Ölçeği	\bar{X}	Ss	Median	Min	Max	n
Ölçeğin Tümü	119,08	20,76	120,00	30	150	213
1. Alt Boyut: Olumlu Tutum	131,12	28,19				
2. Alt Boyut: Olumsuz Tutum	113,16	21,72				
3. Alt Boyut: Öğrenme İhtiyacı	116,61	23,15				
4. Alt Boyut: Öğrenme Azmi	119,08	20,76				

Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Ölçeğinden elde edilen puanlar incelendiğinde, alınan en düşük puanın (30) en yüksek puanın (150), ölçek ortalamasının ise ($\bar{X} = 119,08$) olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ölçek ortanca puanının (120,00) altındadır.

Elde edilen sonuç ölçek ortanca puanına çok yakın bir rakam olması sebebiyle öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye bakış açıları “orta düzeyde” olduğu söylenebilir. Bir başka deyişle öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye yönelik ne çok olumlu ne de çok olumsuz anlamda, orta düzeyde bakış açısına sahip olduğu görülmektedir. Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Ölçeği alt boyutlarına ilişkin istatistikler incelendiğinde ise öğretmen adaylarının alt boyutlara ilişkin puan ortalamalarının sırasıyla yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum ($\bar{X} = 131,12$); yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumsuz tutum ($\bar{X} = 113,16$); öğrenme ihtiyacı ($X = 116,61$) ve öğrenme azmi ($\bar{X} = 119,08$) olduğu görülmektedir.

Ölçek maddelerine verilen yanıtlar incelendiğinde, Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum içeren puanlarının ölçek orta puanının üstünde olduğu görülmektedir. Buna göre, öğretmen adayları genel olarak yaşam boyu öğrenmeye karşı olumlu yönde eğilim göstermektedirler. Bir başka deyişle öğretmen adayları yaşam boyu öğrenmenin gereğine ve önemine inanmakta; insanların her yaşta öğrenebileceğini düşünmekte ve bireylerin yaşamları boyunca öğrenim görme şansına sahip olmaları gerektiği inancını taşımaktadırlar. Bunun dışında, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumsuz tutum içeren puanlarının ölçek orta puanının altında olduğu görülmektedir. Buna göre, öğretmen adaylarının kendilerini yaşam boyu öğrenme deneyimleri edinmelerini engelleyecek olumsuz tutumlar içinde olmadıkları anlaşılmaktadır. Öte yandan, öğretmen adaylarının öğrenme ihtiyacı ve öğrenme azmi puanlarının ölçek orta puanının altında olduğu dikkat çekmektedir. Buna göre, yaşam boyu öğrenmenin gereğine ve önemine inanan, yaşam boyu öğrenmeye karşı olumlu görüşler bildiren öğretmen adaylarının mesleki gelişim, kişisel gelişim ve boş zaman değerlendirme konularında çok fazla öğrenme ihtiyacı hissetmedikleri; bu konularda yeni bilgi ve beceriler edinmek söz konusu olduğunda istek ve azim içinde olmadıkları; öğrenme fırsatları yaratma yönünde çabalamak istemedikleri görülmektedir. Coşkun ve Demirel(2012:113) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma sonucunda da bazı benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırmaya göre; öğrenciler yaşam boyu öğrenme eğilimleri düşük, öğrenmeye güdülenmeleri yetersiz, ilgili öğrenme faaliyetlerine katılma ve devamlılık göstermeleri açısından göreceli çaba içerisinde ve isteğe bağlı öğrenme durumlarını sonuçlandırmada kararlılık göstermeyen özellikler sergilemişlerdir.

Öğretmen adaylarının yeni bilgi ve beceriler öğrenme hususunda ihtiyaç hissetmemeleri ve istek duymamaları öğretmenlik mesleğinin geleceği açısından elbette düşündürücüdür. Ancak bulgular yorumlanırken, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin algılarının genel anlamda olumlu yönde olduğu dikkate alınmalı; uzun süren eğitim yaşantısı sonucunda eğitim almaya karşı belli bir bıkkınlık içinde olabilecekleri, bu nedenle bu sonuçların onların tüm meslek yaşantılarına genellenmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkeni ile Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Arasındaki Farklılık

Öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni ile yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkeni ile Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Arasındaki Farklılıkların Dağılımı

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Yaşam Boyu Öğrenmeye İlişkin Olumsuz Tutum	Kız	155	3,80	,694	1,787	1,126	,183
	Erkek	58	3,68	,798			
Yaşam Boyu Öğrenmeye İlişkin Olumlu Tutum	Kız	155	4,41	,864	4,119	,951	,044
	Erkek	58	4,25	1,117			
Öğrenme İhtiyacı	Kız	155	3,91	,760	,722	,790	,397
	Erkek	58	3,81	,804			
Öğrenme Azmi	Kız	155	3,91	,635	3,085	,448	,080
	Erkek	58	3,87	,866			

Görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme algılarına ilişkin alt boyutlardan “öğrenmeye karşı olumlu tutum” alt boyutu ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu, bu farkın ise kızlar lehine ($X = 4,41$)dir. Diğer alt boyutlar ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buradan hareketle,

kız öğretmen adayları erkeklere kıyasla yaşam boyu öğrenmeye karşı daha fazla olumlu tutum içinde oldukları söylenebilir.

Yaşam boyu öğrenme eylemi söz konusu olduğunda erkek ve kadınların görüşleri arasında ciddi farklar ortaya çıkmaktadır. Kadınların eğitim sisteminden erkekler kadar yararlanamadığı; eğitim alan kadınların ise yaşamlarında elde ettikleri olumlu katılımlar dikkate alındığında kadınların sürekli öğrenmeye ve gelişmeye ilişkin güdülenmelerinin yüksek olması muhtemel görünmektedir. Rees, Gorard, Fevre ve Furlong'un 2000 yılında İngiltere, South Wales'de yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla yaptığı geniş katımlı çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, okul eğitimi sonrasında cinsler arasında öğrenmeye ilişkin çarpıcı görüş farklılıkları bulunmuştur. Buna göre, kadınlar daha çok toplum ve aileleri tarafından kendilerine dayatılan eğitim faaliyetlerine katılabilirken erkekler daha özgür seçimler yapma şansına sahip olarak, iş yaşamlarında katkı sağlayacak eğitimlere katılmaktadırlar. Bimrose ve arkadaşlarının 2003 yılındaki çalışmasında elde edilen sonuçlara göre ise, kadınlar daha çok kişisel gelişimlerini sağlamaya yönelik eğitim faaliyetlerini tercih ederken erkekler kariyerlerine katkı getirecek eğitsel faaliyetlere katılmaya sıcak bakmaktadırlar.

Öğretmen Adaylarının Yaş Değişkeni ile Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Arasındaki Farklılık

Öğretmen adaylarının yaş değişkeni ile yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Anova testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Yaş Değişkeni ile Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Arasındaki Farklılıkların Dağılımı

Yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumsuz tutum ve yaş değişkeni arasındaki ilişki					
Varyansın Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark(Scheffe)
Gruplar arası	9,049	1,810	3,65	,003	20-22
Gruplar içi	102,105	,496			20-23
Toplam	111,154				20-25 ve üzeri
Yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum ve yaş değişkeni arasındaki ilişki					
Varyansın Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark(Scheffe)
Gruplar arası	31,882	6,376	8,479	,000	20-21
Gruplar içi	154,920	,752			20-22
Toplam	186,802	186,802			20-23
					20-24
					20-25 ve üzeri
Öğrenme ihtiyacı ve yaş değişkeni arasındaki ilişki					
Varyansın Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark(Scheffe)
Gruplar arası	10,252	5	3,64	,004	20-21
Gruplar içi	116,031	206			20-22
Toplam	126,283				20-23
					20-24
					20-25 ve üzeri

Görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin alt boyutlardan "olumsuz tutum, olumlu tutum ve öğrenme ihtiyacı" alt boyutları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bir diğer alt boyu olan "öğrenme azmi" alt boyutu ve yaş değişkeni arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumsuz tutuma ilişkin Scheffe testinin sonuçlarına göre; 20 yaş ($\bar{X}=2,00$) ile 22 yaş ($\bar{X}=3,89$) arasında 22 yaş lehine; ; 20 yaş ($\bar{X}=2,00$) ile 23 yaş ($\bar{X}=3,78$) arasında 23 yaş lehine; 20 yaş ($\bar{X}=2,00$) ile 25 yaş ve üzeri ($\bar{X}=3,86$) arasında 25 yaş ve üzeri lehine anlamlı bir fark görülmüştür. Buna göre

öğretmen adaylarının yaşları ilerledikçe yaşam boyu öğrenmeye karşı daha fazla olumsuz tutum geliştirme eğiliminde oldukları düşünülmektedir.

Öte yandan yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutuma ilişkin Scheffe testinin sonuçlarına göre ise; 20 yaş ($\bar{X}=2,00$) ile diğer yaş grupları (21 yaş ($\bar{X}=4,32$); 22 yaş ($\bar{X}=4,52$); 23 yaş ($\bar{X}=4,49$); 24 yaş ($\bar{X}=3,84$); 25 yaş ve üzeri ($\bar{X}=4,46$)) arasında 21 yaş ve üstü yaş grupları lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bir başka deyişle öğretmen adaylarının yaşları ilerledikçe yaşam boyu öğrenmeye yönelik algıları olumlu yönde gelişmektedir. Öğretmen adaylarının (yukarıdaki Scheffe sonucunda da görüldüğü üzere) yaşları ilerledikçe yaşam boyu öğrenmeye karşı olumsuz tutum geliştirmelerine rağmen;(ortalama sonuçları kıyaslandığında) yaşlarının ilerlemesiyle birlikte yaşam boyu öğrenmeye yönelik algılarında ağırlıklı olarak olumlu tarafın daha baskın geldiği görülmektedir.

Bir diğer alt boyut olan “öğrenme ihtiyacı” ve yaş arasındaki ilişkinin hangi yaşlar arasında olduğunu bulmaya yönelik yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; 20 yaş($\bar{X}=2,00$) ile diğer yaş grupları (21 yaş ($\bar{X}=3,96$); 22 yaş ($\bar{X}=3,92$); 23 yaş ($\bar{X}=3,97$); 24 yaş ($\bar{X}=3,56$); 25 yaş ve üzeri ($\bar{X}=3,93$)) arasında 21 yaş ve üstü yaş grupları lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Yukarıdaki sonuca benzer şekilde, öğretmen adaylarının yaşları ilerledikçe öğrenme ihtiyaçları konusundaki farkındalıklarının da arttığı görülmektedir. Araştırmada örneklem kabul edilen gruptaki öğretmen adaylarının tümü son sınıf öğrencisi olmasına rağmen yaşları daha büyük öğrencilerin daha fazla öğrenme ihtiyacı hissetmeleri sonucu ilgi çekicidir. Bu duruma, bireylerin yaşları ilerledikçe yaşamla ilgili farkındalıklarının da artmasının sebep olduğu düşünülmektedir. Coşkun ve Demirel(2012) tarafından yapılan araştırmadan elde edilen sonuca göre de 4.sınıfa giden öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin ortalamalarının 1.Sınıfa giden öğretmen adaylarından yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretmen Adaylarının Devam Ettikleri Bölüm ile Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Arasındaki Farklılık

Öğretmen adaylarının devam ettikleri bölümler ile yaşam boyu öğrenme algılarına ilişkin alt boyutlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Anova testi sonucunda $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bir başka deyişle öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye yönelik algıları okudukları bölüme göre farklılık göstermemektedir. Buna göre, öğretmen adaylarının mesleklerine veya okudukları bölüme bağlı olmaksızın yaşam boyu öğrenmeye yönelik orta düzeyde ılımlı bir bakış açısına oldukları anlaşılmaktadır.

Öğretmen Adaylarının Ekonomik Durumları ile Yaşam Boyu Öğrenme Algıları Arasındaki Farklılık

Öğretmen adaylarının ekonomik durumları ile yaşam boyu öğrenme algılarına ilişkin alt boyutlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Anova testi sonucunda $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu duruma, öğretmen adaylarının önemli çoğunluğunun(%88,3) benzer ekonomik imkanlara sahip olmasının neden olduğu düşünülmektedir. Öte yandan öğretmen adaylarının maddi olanaklarının onların yaşam boyu öğrenmeye dair bakış açılarını etkilememesinin olumlu bir durum olduğu da düşünülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme algılarını belirlemek amacıyla beş farklı öğretmenlik bölümünün son sınıfında okuyan öğretmen adayları ile yapılan araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye bakış açıları ne çok olumlu ne de çok olumsuz yönde kabul edilmeyecek şekilde olmak üzere orta(ılımlı) düzeydedir. Genel olarak, öğretmen adayları yaşam boyu öğrenme konusunu önemsemekte, günümüzün yaşam koşullarında eğitim fırsatları yaratmanın gerekli ve önemli olduğuna inanmaktadırlar. Öte yandan, öğretmenlik mesleğine atılmalarına çok az bir zaman kalan öğretmen adayları her ne kadar yaşam boyu öğrenmeyi önemseseler de mesleki, kişisel gelişim veya boş zaman değerlendirme gibi konularda öğrenme ihtiyacı hissetmemekte, öğrenmeye yönelik azim ve istek duymamaktadırlar. Elde edilen bu sonuçların geleceğin öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenmeye yönelik eğilim ve tutumlarını tasvir etmesi açısından dikkat çekici olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlerin görevlerini etkili biçimde yapmaları ve öğrencilerine yaşam boyu öğrenme becerileri kazandırabilmeleri için, öncelikle kendilerinin yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum sahibi olmaları ve yaşam boyu öğrenme etkinliklerine aktif biçimde katılan bireyler olmaları gerekmektedir. Türkiye’de genel anlamda yaşam boyu öğrenme sürecine katılımın düşük olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle, üniversite eğitimi de dahil olmak üzere, eğitim sistemi yaşam boyu öğrenme uygulamalarını kapsayacak şekilde geliştirilmelidir (Ulutaşdemir ve diğerleri, 2011, 2230). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin bilgi, beceri ve tutumlar geliştirilmesinde en önemli görev eğitim fakültelerine düşmektedir. Bunun için eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme konusundaki farkındalıklarının artırılması ve öğretmen adaylarının kendi öğrenme sorumluluğunu almaları yönünde uygulamalar yapılması gerekmektedir.

Köksal ve Çöğmen’e göre, (2013) öğrenciler üniversitelerinde yaşam boyu öğrenme kültürünü destekleyici öğrenme ortamlarına ihtiyaç duymaktadırlar. Kütüphane olanakları, teknoloji temelli öğrenme olanakları, öğrenmeyi destekleyici merkezler öğrencilerin üniversitelerinde başvurabilecekleri destek servislerinden bazılarıdır. Üniversitede öğrenmeyi destekleyici ve yaşam boyu öğrenme kavramı için önemli sayılabilecek teknolojik donanım, bilgiye ulaşma, sürekli eğitim merkezleri gibi olanakların olması öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme ile ilgili algılarını etkileyebilir. Üniversitedeki yaşantıların kalitesi öğretmen adaylarının sürekli gelişen bireyler olarak yetişmelerinde etkili olabilir.

Bunun için;

1. Eğitim fakültelerinin programına yaşam boyu öğrenme ile ilgili dersler konulmalıdır. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin farkındalığının artırılması hedeflenen bu derslerin içeriğinde yaşam boyu öğrenmenin gereği, önemi, yaşam boyu öğrenmeye yönelik olumlu-olumsuz bakış açıları, yaşam boyu öğrenme becerileri gibi konular bulunmalıdır. Ayrıca bu dersler vasıtasıyla öğretmen adaylarına çoklu ortam yazılımları ve ağlarını kullanarak doğru bilgiye en etkin ulaşmanın yolları öğretilmelidir.
2. Üniversite eğitimi bir bütün olarak bireylerin kendi kendine öğrenme becerilerini geliştiren (öğrenmeyi öğreten) ve yaşam boyu öğrenmeye hazırlar nitelikte olmalıdır.
3. Yaşam boyu öğrenmede bireyler kendi eğitim öğretim ve kişisel gelişimlerinden sorumlu olurlar. Bundan dolayı öğretmen adaylarına uygun mesleki ve kişisel gelişime yönelik danışma ve rehberlik verilmelidir.
4. Üniversitelerde öğrencilerin sürekli öğrenme imkanlarına (internet, kütüphane, e-okul uygulamaları, kurs ve seminerler v.s) erişimini kolaylaştıracak sistemler oluşturulmalı; üniversiteye yeni başlayan öğrencilere bilgiye ulaşma yollarını öğretecek oryantasyon eğitimlerine önem verilmelidir.
5. Yetişkin eğitimine katılımın önündeki en önemli engellerden biri de yetişkinlerin yapılan eğitim faaliyetlerinden yeterince haberdar edilmemiş olmasıdır. Gerek üniversiteler bünyesinde gerekse illerde bulunan Halk Eğitim Merkezleri ve gönüllü kuruluşlar vasıtasıyla öğretmen adaylarının ilgi ve ihtiyaç duyabilecekleri birçok eğitim faaliyeti yapılmaktadır. Bu faaliyetler hakkında öğretmen adayları yeterince ve etkili bir biçimde bilgilendirilmelidir.

Not: Bu çalışma 06-08 Kasım 2014 tarihlerinde Antalya’da 22 Ülkenin katılımıyla düzenlenen “3rd World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS-2014”de bildiri olarak sunulmak olarak seçilmiş olup, JRET Bilim Kurulu hakemleri tarafından değerlendirilerek bu sayıda yayınlanmasına karar verilmiştir.

KAYNAKÇA

Ada, S. ve Baysal, Z. N. (2013) *Pedagojik Androgojik Formasyon ve Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme*. Ankara: Pegem Akademi.

Akbaş, O. ve Özdemir, S. (Yaz-Güz, 2002). Avrupa Birliğinde Yaşam Boyu Öğrenme. *Milli Eğitim Dergisi*. 155-156.

Bimrose, J., Green, A., Barnes, S. & Orton, M. (2003) *Improving the participation of Women in the Labour Market: Coventry and Warwickshire, Coventry: Institute for Employment Research, University of Warwick*.

Coşkun, Y.D. ve Demirel, M.(2012). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 42. 108-120.

Fenwick, T.A. (May 22-23, 2001). *Fostering Teachers' Lifelong Learning Through Professional Growth Plans: A Cautious Recommendation for Policy*. 2001 Pan- Canadian Education Research Agenda Symposium Teacher Education/ Educator Training: Current Trends and Future Directions, 2001 Laval University, Quebec City.1-21.

Gencel, İ.E. (2013). Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Yeterliliklerine Yönelik Algıları. *Eğitim ve Bilim*. Cilt 38, Sayı 170. 238-251.

Kara, A. ve Kürüm, D. (2007). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Kavramına Yükledikleri Anlam.(Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı*, 1-13.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Köksal, N. & Çöğmen, S. (2013). Pre-Service Teachers as Lifelong Learners: University Facilities for Promoting Their Professional Development. *Eğitim Araştırmaları–Eurasian Journal of Educational Research*, 53, 21-40.

Lowe, J.(1985). *Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış*. Çeviren: T.Oğuzkan. Unesco Türkiye Milli Komisyonu. Ankara.

MEB. (2009). *Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi-Yüksek Planlama Kurulu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. S,7.

Markowitz, M. & Russell, A.(February, 2006). *Addressing the Needs of Adult Learners*. *American Association of State Colleges and Universities*. 3(2). 23.07.2014 tarihinde <http://www.aascu.org/> adresinden alınmıştır.

Rees, G. & Gorard, S. ve Fevre, R. and Furlong, J. (2000) Participating in the Learning Society: History, Place and Biography. Bulunduğu Eser: Coffield, F. (Ed) *Differing Visions of a Learning Society: Research Findings*. Volume 2. Bristol: Policy Press.

Sayılan, F. (2005). Herkes İçin Eğitim: Yaşam Boyu Öğrenme Bağlamında Türkiye’de Temel Eğitim Sorunu. Bulunduğu Eser: Sayılan, F. Ve Yıldız, A. (Ed.) *Yaşam Boyu Öğrenme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Selvi, K.(2011). Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Yeterlilikleri. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*. Cilt 1, Sayı1., 63.

Şahin, M., Akbaşlı, S. ve Yanpar, Y.T. (2010). Key Competencies for Lifelong Learning: The Case of Prospective Teachers. *Educational Research and Review*. 5(10), 545-556.

Ulutaşdemir, N., Tabak, S., Deveci, E. ve Öztürk, E. (27-29 Mayıs 2011). Türkiye’deki Üniversitelerde Yaşam Boyu Öğrenim. *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar*. İstanbul, 3.Cilt., 2226.

UNESCO (1996). *Learning: The Treasure Within*. Paris.

Zamaron, M.D. (2013). Effects of University Programs for Older Adults: Changes in Cultural and Group Stereotype, Self Perception of Aging and Emotional Balance. *Educational Gerontology*. 39:2, 120.